

עבודה זרה. פרק ראשון – לפני אידיהן דף כ עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קצו רש"י תוספות

1 דאמר קרא לא תתן להם לא תתן להם חנייה בקרקע – דריש נמי מהאי קרא בסמוך שלא
2 ליתן להם חן ושלא ליתן להם מתנת חנם. וסתמא דמלתא מיירי בכולהו אומות,
3 וכן משמע בסוגיין בסמוך. וקשה: דהאי "לא תתן" בשבע אומות דוקא כתיב, דכתיב
4 (דברים ז'): "ונשל גוים רבים מפניך החתי" וגו', וכתיב: "לא תכרות להם ברית ולא תתנם
5 ולא תתחנן בהם", ובפרק "הערל" (יבמות עו, א) ו
6 מוקמינן ליה בשבע אומות דביגרותו לית ליה
7 חתונה. וכתיב עוד בתריה: "בתוך לא תתן לבנו",
8 ואמרין בסוף פרק קמא דיבמות (זו, א) ובסוף
9 "תאומר" בקידושין (סח, ב) דלרבנן דלא דרשי
10 "כי יסיר" לרבות כל המסירין, לא ליענין מהאי
11 קרא שאר אומות למימר דלא תפסי בהו קדושין,
12 דהא האי קרא בשבע אומות כתיב, וכן "לא
13 תחיה כל נשמה" ויש לומר: דהאי בכל הדק
14 קרי איכא טעמא רבה דלא מצינן לאוקמינן
15 אלא בשבע אומות. וילא תחיה כל נשמה" ליכא
16 לאוקמי בשאר אומות, דבהדיא כתיב בהו "והיו
17 לך למס ועבדוך", וכן "כי יסיר" לרבנן דלא דרשי
18 טעמא דקרא, סברא הוא לאוקמי בשבע אומות
19 דמסירי שפי. וכן "לא תתחנן" ליכא לאוקמי
20 אלא בשבע אומות, שחרי כל שאר אומות
21 מותרין לבא בקהל בגירותן חוץ מאותם שאסר
22 הכתוב, מצרי עמוני ומואבי. אבל מתנת חנם
23 ונתנת חן ונתינת אין שום טעם לחלק בין שאר
24 אומות לשבע עממים. מיהו קשיא, דכריתת ברית
25 שכתוב אצל "לא תתן", אי בשאר אומות איירי
26 הכתיב (מלכים א' ח) גבי שלמה וחזים מלך
27 צור: "ויכרתו ברית שניהם" ועוד, דמשמע כל
28 שאר אומות לא הוזהרו על כריתת ברית, דהא
29 בגבעונים כתיב (יהושע ט'): "בקרבי אתה יושב
30 ואיך אכרות לך ברית", משמע – הא בשאר
31 אומות מותר! ויש לומר: ד"לא תכרות ברית" נמי
32 לא קאי אלא בשבע אומות, ושעמא רבה איכא.
33 ועניינא דקרא נמי מוכח, דכתיב: "ונשל גוים
34 רבים ועצומים ממך מפניך החרם תחרימם לא
35 תכרות להם ברית", ואיכא למימר דכין דבשעת
36 כיבוש קיימי בילא תחיה, שלא בשעת כיבוש
37 קיימי באיסור כריתות ברית. אי נמי, משום
38 דאודוק בעבודה זרה טפי, אבל שאר אומות לא.
39 אחד גר אחר גוי בין במכירה בין בנתינת
40 חבא משמע דלכולי עלמא איכא למדרש
41 "תתננה" ו"מכור" אדלעיל מיניה ואדבתריה,
42 ואפילו רבי יהודה לא פליג אלא משום "אור".

43 והכי נמי דרשינן פרק "איזהו נשך" (בבא מציעא סא, א) "את כסףך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך", דשדינן "בנשך ובמרבית" אי כסףך דלקמיה וא"כאלך" דלבתריה. וקשה: מאי
44 שני מהדיא דפרק קמא דקדושין (לב, ב) גבי "מפני שיבה תקום והדרת פני וקן" דלא שדינן "תקום והדרת" א"שיבה" וא"קן? ויש לומר: דהתם לא שייך "והדרת" גבי "מפני", ולא שייך
45 נמי "תקום" גבי "פני", וקל להבין, ואין להקשות מאותן מקראות שאין להם הכרע (יומא נב, ב) והסימן מהם: "מ"ם שרא", פירוש: "מחר", "משוקדים", "שאת", "ארור", "וקם", אמאי לא
46 אמרין דקיימי אתרייהו. דהתם לא שייך פירוש בזה כמו בזה, שאם עונה "שאת" א"אם תטיב" – יהיה שאת לשון נשיאות עון, ואם עונה א"אם לא תטיב" – יהיה "שאת" לשון פורענות,
47 כמו "נשא אשא להם". וכן "ארור אפס כי עד", אם "אפס" מוסב ל"ארור" – אינו מוקלל אלא אפס, ואם "אפס" מוסב על "כי עד" – נמצא מקללם. וכן "וקם", אי קאי א"העם" – נראה שישנו
48 אחרי אלהי נבר, ואי קאי אהך "שכב" וגו' – רמז לתחית המתים. וצריך עיון מ"משוקדים" ומ"מחר", ואין לשם שום חלוק משמעות. ובירושלמי מוסיף פסוק שיש שאין לו הכרע – "בני
49 יעקב באו מן השדה כשעמם" או "כשעמם ויתעצבו", ולשם יש חלוק משמעות, דאי "כשעמם" קאי א"באר" – משמע שבאו בלא עת, ואי "כשעמם" קאי א"יתעצבו" – אם כן באו בעתם,
50 ולאחר שבאו כשעמם או ויתעצבו. רבי יהודה אומר דברים ככתבן – תימה: לרבי יהודה למה לי "לא תתנם" לאסור מתנת חנם? ותפיק ליה מהבא! ויש לומר: ד"לא תתנם" אצטריך ליתן
51 בו לאו, והאי דהבא נמי איצטריך לעשה. אי נמי, איכא למימר דהאי דהבא איצטריך לגלות דגר תתנה דגר שיהא מתנה ממש ולא תתנה בדמים. והקשה רבנו יצחק בן מרדכי, דהבא
52 אסר מתנת חנם לגוי לרבי יהודה, ובפרק "כל שעה" (פסחים כב, א) מוקמינן ההיא ד"ושלח אדם ירך לגוי" כרבי יהודה ויתירך רבי, דבתוספתא תניא גבי מלחיה דרבי יהודה דהבא: בגוי
53 המכירו מותר מפני שהוא כמוכרו לו. והא דאמרין בפרק "הדר" (עירובין סד, ב) דאמר ליה לההוא גוי: טול גלוסקין מאילעא, ואף על פי שלא היה מכירו כדמשמע התם – שאני התם
54 שהיה מתלה עמו בדרך. ואם תאמר: למאן דאסר, וכי לית ליה ההיא ד"מפרנסין עניי גוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום"? ויש לומר: דדרכי שלום אין זו מתנת חנם. ואם תאמר: ולמאן
55 דשרי, וכי לית ליה ההיא ד"הגוים ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורדין"? ויש לומר: דקרא מיירי שאינו מחיה באותה מתנה, כי אף אם לא נתן לו כלום לא ימות. וילא דמי להעלאה
56 מן הבור, שהוא קרוב למיתה, ואם מעלהו נמצא מגדל בן לעבודה זרה. ורבי מאיר ההוא איצטריך דלקדום תתנה דגר למכירה דגוי – ואם תאמר: וכי אי יש לו לאדם חפץ למכור
57 יתנו לגר קודם שתמכרו לגוי? והלא אפילו לישראל אינו מצוה על כך! ויש לומר: דדוקא בנילה, שאינו שוה אלא דבר מועט לישראל שלא היו גוים מצויים בניהם, ולגר היא שוה הרבה
58 כשאר בשאר. להקדים לו קרא – ואם תאמר: כיון דמסכרא יש לנו להקדים תתנה דגר למכירה דגוי, למה נכתבה תתנה דגר כלל? מכל שכן במכירה דגוי ידענן ליה! ויש לומר:
59 דאי לא כתיב תתנה דגר הוה אמנא דאסור ליתן לו בנילות, כדי שיתן לב להתיגר לגמרי. הריא"ה בריות טובות אומר כי – בירושלמי אומר: אפילו גמל נאה, סוס נאה, חמור נאה –
60 אומר: "ברוך שכבה לו בעולמו".

שלח

1 לא תתן להם חן – שלא יאמר "כמה גוי זה נאה". הכי גרסינן: אם כן לכתוב לא
2 תתננם – בקריאתו מלא. דמשמע לשון חנינה, והוא חן. מאי לא תתננם – חסר: קרי
3 ביה "לא תתננם", לשון חנייה קרקע. תניא נמי – דכולהו ילפי מהאי קרא: לא תתן
4 להם חנייה – מדלא כתיב "תתננם", קרי ביה: "תתננם". לא תתן להם חן – קרי ביה
5 "לא תתננם" לשון חנינה, והיינו חן. מתנת
6 חנם – קרי ביה "לא תתננם", לשון חנם. לגוי
7 אשר בשעריך – גר תושב שקבל עליו שבע
8 מצות שנצטוו בני נח, ונבילה מותרת לו,
9 ואתה מצווה להחיותו דכתיב בגר תושב
10 (ויקרא כה): "והו עמך". תלמוד לומר או
11 מכור – וקאי "אגר" דלעיל מיניה: "לגור...
12 תתננה ואכלה או מכור". לגוי בנתינה מנין
13 תלמוד לומר תתננה או מכור לנכרי –
14 ודרוש לתרייהו א"נכרי". דאי לדברים
15 ככתבן אתא דגוי אסור לתתנה – הכי איבעי
16 ליה למכתב: "תתננה ואכלה לגר אשר
17 בשעריך או מכור לנכרי", דלא מצי לאוקמי
18 קרייה דנתינה א"נכרי". ולגוי במכירה – אבל
19 בחנם אסור ליתן לו שום מתנה. ופריכין:
20 ורבי יהודה הא ודאי שפיר קאמר רבי מאיר
21 – דבין מכירה בין נתינה איכא למישרינהו
22 אגוי ואגר. או – חלוק הוא. להקדים נתינה
23 דגר – אם יש גר בשעריך לא ימכרנה לנכרי.
24 ולהכי אתא "אור" – למשמע הכי: לגר אשר
25 בשעריך תתננה ודאי עיקר מצוה, או אם אין
26 גר מוכרה לגוי.

17 ולא
18 רבי מאיר, לכתוב רחמנא "תתננה ואכלה ומכור", "או" למה לי? ששם מינה לדברים ככתבן
19 הוא דאחא. – ורבי מאיר? ההוא לאקדמינן נתינה דגר למכירה דגוי. – ורבי יהודה? פיון דגר
20 אתה מצווה להחיותו, וגוי אי אתה מצווה להחיותו, להקדים לא צריך קרא. דגר אחר: "לא
21 תתננם" – לא תתן להם חן. מסייע ליה לרב, דאמר רב: אסור לאדם שיאמר: "כמה נאה גויה
22 זו". מיתבי: מעשה ברבן שמעון בן גמליאל שהיה על גבי מעלה בהר הבית, וראה גויה אחת
23 נאה ביותר, אמר: "מה רבו מעשיך ה'!" ואף רבי עקיבא ראה אשת טורניסרפוס הרשע, רק
24 שחך ובכה; רק – שהיתה באה מטיפה סרוחה, שחך – דעתידה דמצינא ונסיב לה, בכה –
25 דהאי שופרא בלי עפרא! – ורב: אדוויי הוא דקא מודה, דאמר מר: הרוצה בריוט טובות,
26 אומר: "ברוך שפכה ברא בעולמו". ולאסתפולי מי שרי? מיתבי: "ונשמרת מפל דבר רע" –
27 שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו בנזירה, באשת איש ואפילו בכוערת,
28 ולא

43 והכי נמי דרשינן פרק "איזהו נשך" (בבא מציעא סא, א) "את כסףך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך", דשדינן "בנשך ובמרבית" אי כסףך דלקמיה וא"כאלך" דלבתריה. וקשה: מאי
44 שני מהדיא דפרק קמא דקדושין (לב, ב) גבי "מפני שיבה תקום והדרת פני וקן" דלא שדינן "תקום והדרת" א"שיבה" וא"קן? ויש לומר: דהתם לא שייך "והדרת" גבי "מפני", ולא שייך
45 נמי "תקום" גבי "פני", וקל להבין, ואין להקשות מאותן מקראות שאין להם הכרע (יומא נב, ב) והסימן מהם: "מ"ם שרא", פירוש: "מחר", "משוקדים", "שאת", "ארור", "וקם", אמאי לא
46 אמרין דקיימי אתרייהו. דהתם לא שייך פירוש בזה כמו בזה, שאם עונה "שאת" א"אם תטיב" – יהיה שאת לשון נשיאות עון, ואם עונה א"אם לא תטיב" – יהיה "שאת" לשון פורענות,
47 כמו "נשא אשא להם". וכן "ארור אפס כי עד", אם "אפס" מוסב ל"ארור" – אינו מוקלל אלא אפס, ואם "אפס" מוסב על "כי עד" – נמצא מקללם. וכן "וקם", אי קאי א"העם" – נראה שישנו
48 אחרי אלהי נבר, ואי קאי אהך "שכב" וגו' – רמז לתחית המתים. וצריך עיון מ"משוקדים" ומ"מחר", ואין לשם שום חלוק משמעות. ובירושלמי מוסיף פסוק שיש שאין לו הכרע – "בני
49 יעקב באו מן השדה כשעמם" או "כשעמם ויתעצבו", ולשם יש חלוק משמעות, דאי "כשעמם" קאי א"באר" – משמע שבאו בלא עת, ואי "כשעמם" קאי א"יתעצבו" – אם כן באו בעתם,
50 ולאחר שבאו כשעמם או ויתעצבו. רבי יהודה אומר דברים ככתבן – תימה: לרבי יהודה למה לי "לא תתנם" לאסור מתנת חנם? ותפיק ליה מהבא! ויש לומר: ד"לא תתנם" אצטריך ליתן
51 בו לאו, והאי דהבא נמי איצטריך לעשה. אי נמי, איכא למימר דהאי דהבא איצטריך לגלות דגר תתנה דגר שיהא מתנה ממש ולא תתנה בדמים. והקשה רבנו יצחק בן מרדכי, דהבא
52 אסר מתנת חנם לגוי לרבי יהודה, ובפרק "כל שעה" (פסחים כב, א) מוקמינן ההיא ד"ושלח אדם ירך לגוי" כרבי יהודה ויתירך רבי, דבתוספתא תניא גבי מלחיה דרבי יהודה דהבא: בגוי
53 המכירו מותר מפני שהוא כמוכרו לו. והא דאמרין בפרק "הדר" (עירובין סד, ב) דאמר ליה לההוא גוי: טול גלוסקין מאילעא, ואף על פי שלא היה מכירו כדמשמע התם – שאני התם
54 שהיה מתלה עמו בדרך. ואם תאמר: למאן דאסר, וכי לית ליה ההיא ד"מפרנסין עניי גוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום"? ויש לומר: דדרכי שלום אין זו מתנת חנם. ואם תאמר: ולמאן
55 דשרי, וכי לית ליה ההיא ד"הגוים ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורדין"? ויש לומר: דקרא מיירי שאינו מחיה באותה מתנה, כי אף אם לא נתן לו כלום לא ימות. וילא דמי להעלאה
56 מן הבור, שהוא קרוב למיתה, ואם מעלהו נמצא מגדל בן לעבודה זרה. ורבי מאיר ההוא איצטריך דלקדום תתנה דגר למכירה דגוי – ואם תאמר: וכי אי יש לו לאדם חפץ למכור
57 יתנו לגר קודם שתמכרו לגוי? והלא אפילו לישראל אינו מצוה על כך! ויש לומר: דדוקא בנילה, שאינו שוה אלא דבר מועט לישראל שלא היו גוים מצויים בניהם, ולגר היא שוה הרבה
58 כשאר בשאר. להקדים לו קרא – ואם תאמר: כיון דמסכרא יש לנו להקדים תתנה דגר למכירה דגוי, למה נכתבה תתנה דגר כלל? מכל שכן במכירה דגוי ידענן ליה! ויש לומר:
59 דאי לא כתיב תתנה דגר הוה אמנא דאסור ליתן לו בנילות, כדי שיתן לב להתיגר לגמרי. הריא"ה בריות טובות אומר כי – בירושלמי אומר: אפילו גמל נאה, סוס נאה, חמור נאה –
60 אומר: "ברוך שכבה לו בעולמו".

דְּאָמַר קָרָא (דברים א-ב) **כִּי יִבְיָאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה בָּא שָׂמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָשַׁל גּוֹיִם רַבִּים מִפְּנֵיךָ וְגו', לֹא תִכְרַת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תִחַנֵּם, וְיֵשׁ לְדָרוּשׁ שְׂכוּנוֹת הַפֶּסֶק הִיא שְׁלֹא תִתֵּן לָהֶם חֲנִיָּה – קִבְעוֹת מְקוֹם בְּקָרְקַע, וְאִם כְּשֶׁמּוֹכֵר לָהֶם דָּבָר הַמְּחוּבָּר לְקָרְקַע, נִחְשָׁב שְׁנוֹתָן לָהֶם חֲנִיָּה בְּקָרְקַע.**

מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: הִרִי הָאִי – פֶּסֶק זֶה שֶׁל 'לֹא תִחַנֵּם' אֵינוֹ מִיּוֹתֵר, אֲלֵא מִיִּפְעִי לִיָּה – הוּא נִצְרָךְ לְדָרוּשׁ דִּהְכִי קָאָמַר רַחֲמֵנָא – שֶׁכָּךְ צִיּוּתָהּ הַתּוֹרָה, לֹא תִתֵּן לָהֶם חֵן, שְׁאִסּוֹר לֹמֵר עַל עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁהוּא נָאֵה. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אִם כֵּן שֶׁהַפֶּסֶק בָּא רַק לְלַמֵּד שְׁאִסּוֹר לִתֵּן לָהֶם חֵן, לִיִּמָּא קָרָא – יֵאמֹר הַפֶּסֶק 'לֹא תִחַנֵּם' בְּכַתִּיב מֵלֵא וּבִשְׁרוּק עַל הָאוֹת וְאִי, שְׁבִאוּפֵן זֶה מִשְׁמַע לִשְׁוֹן חֲנִיָּה, וְהִיָּינוּ חֵן, מֵאִי – מִדּוּעַ כְּתוּב 'לֹא תִחַנֵּם', אֲלֵא וְדֹאִי שְׁמַע מִיָּה תִרְכִּי – יֵשׁ לְלַמֵּד מִהַפֶּסֶק שְׁנֵי לִימּוּדִים, מִכָּךְ שֶׁהַפֶּסֶק יִכּוֹל לְהִקְרָא כְּאִילוֹ נִכְתָּב 'לֹא תִחַנֵּם' יֵשׁ לְלַמֵּד אִסּוֹר נְתִינָת חֵן, וּמִמָּה שֶׁנִּכְתָּב לֵאמֹר וְיִי וְאִפְשָׁר לְקִרְתּוֹ גַּם 'לֹא תִחַנֵּם', לִשְׁוֹן חֲנִיָּה, יֵשׁ לְלַמֵּד שְׁאִסּוֹר לִתֵּן לָהֶם חֲנִיָּה בָּאֲרֵץ.

מִמְשִׁיכָה הַגִּמְרָא וּמִקְשָׁה: וְאִפְתִּי מִיִּפְעִי לִיָּה – וְהִרִי עֲדִינָן צִרְיָךְ אֵת הַפֶּסֶק 'לֹא תִחַנֵּם', דִּהְכִי קָאָמַר רַחֲמֵנָא, לֹא תִתֵּן לָהֶם חֵן – לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מִתְּנִית שֶׁל חֵן.

מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אִם כֵּן לִיִּמָּא קָרָא 'לֹא תִחַנֵּם' שׁוֹן לִשְׁוֹן מִתְּנִית חֵינִם, מֵאִי – מִדּוּעַ נִכְתָּב 'לֹא תִחַנֵּם', אֲלֵא וְדֹאִי שְׁמַע מִיָּה פּוֹלְהוּ – כִּדִּי שְׁנִלְמַד מִהַפֶּסֶק אֵת כָּל שְׁלֹשֶׁת הַדְּרוֹשׁוֹת שֶׁנִּאֲמָרוּ בּו, אִסּוֹר חֲנִיָּה בְּקָרְקַע הַנִּלְמַד מִכָּךְ שֶׁאִפְשָׁר לְקִרְא 'לֹא תִחַנֵּם', אִסּוֹר נְתִינָת חֵן נִלְמַד מִכָּךְ שֶׁאִפְשָׁר לְקִרְא 'לֹא תִחַנֵּם', וְאִסּוֹר נְתִינָת מִתְּנִית נִלְמַד מִכָּךְ שֶׁאִפְשָׁר לְקִרְא 'לֹא תִחַנֵּם'.

הַגִּמְרָא מְסִייעַת לְדְרוֹשׁוֹת אֵלוֹ מִבְּרִייתָא: תִּנְיָא נְמִי הָכִי – שְׁנִינוּ כֵּן אִף בְּבִרְיָתָא, נִאֲמַר בַּפֶּסֶק 'לֹא תִחַנֵּם', וְיֵשׁ לְלַמֵּד מִכָּךְ שְׁלֹשֶׁת דִּינִים, דִּין רֵאשׁוֹן, לֹא תִתֵּן לָהֶם חֲנִיָּה בְּקָרְקַע, וּכְאִילוֹ נִאֲמַר 'לֹא תִחַנֵּם'. דְּבָר אַחֵר, 'לֹא תִחַנֵּם', שְׁלֹא תִתֵּן לָהֶם חֵן – שְׁלֹא תִאֲמַר כְּמָה נָאֵה עוֹבֵד כּוֹכָבִים זֶה, וּכְאִילוֹ נִאֲמַר 'לֹא תִחַנֵּם'. דְּבָר אַחֵר, 'לֹא תִחַנֵּם', כְּאִילוֹ נִאֲמַר 'לֹא תִחַנֵּם', מִלְּמַד שְׁלֹא תִתֵּן לָהֶם מִתְּנִית חֵן.

הַגִּמְרָא מְבִיאָה מַחְלֻקַּת תְּנֵאִים אִם מוֹתֵר לִתֵּן מִתְּנִית חֵן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים: וּמִתְּנִית חֵן גּוֹפֶה תִּנְיָא הִיא – וּבְעִיָּקָר דִּין נְתִינָת מִתְּנִית לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים נִחְלָקוֹן תְּנֵאִים, נִאֲמַר בַּתּוֹרָה (דברים יד ב) **לֹא תֹאכְלוּ כָּל נֶבֶלָה, לֶגֶר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאִכְלָהּ אוֹ מְכֹר לִנְכְרִי, מִבְּרִית הַבְּרִייתָא, אִין לִי לְלַמֵּד מִהַפֶּסֶק אֱלָא דוּקָא לֶגֶר תּוֹשֵׁב בְּנִתְיָה, וְכֵן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים דוּקָא בְּמִכְרֶיהָ, כִּלְשׁוֹן הַפֶּסֶק, אֲבָל שֶׁאִפְשָׁר גַּם לֶגֶר בְּמִכְרֶיהָ, מִיָּין שְׁמוּתֵר, וְלֹא נִאֲמַר שִׁישׁ חִיּוֹב לִיתֵּנָה לוֹ בְּמִתְּנָה, תִּלְמִיד לֹמֵר 'תִּתְּנֶנָּה וְאִכְלָהּ אוֹ מְכֹר', וְיֵשׁ לְדָרוּשׁ שֶׁאוֹ מְכֹר' נִאֲמַר גַּם לְגַבִּי גֵר הַמְּחוּבָּר בְּתַחֲלִיל הַפֶּסֶק, וְלְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁמוּתֵר אִף בְּנִתְיָה חֵינִם, וְאִין חִיּוֹב לִיטוֹל מִמֶּנּוּ מִמּוֹן תְּמוֹרַת הַנְּבִילָה, מִיָּין תִּלְמִיד לֹמֵר 'תִּתְּנֶנָּה וְאִכְלָהּ אוֹ מְכֹר לִנְכְרִי', וְיֵשׁ לְדָרוּשׁ אֵת הַמִּלִּים 'תִּתְּנֶנָּה' גַּם לְגַבִּי נְכִיר הַמְּחוּבָּר בְּסִיּוֹם הַפֶּסֶק, נִמְצָא אֲתָה אוֹמֵר מִכָּה שְׁתֵּי דְרוֹשׁוֹת אֵלוֹ, שְׁאֵחָד גֵּר וְאֵחָד עוֹבֵד כּוֹכָבִים מוֹתֵרִים בֵּין בְּנִתְיָה בֵּין בְּמִכְרֶיהָ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה חוֹלֵק וְאוֹמֵר, דְּבָרִים בְּכַתְּבָן – מוֹתֵר לְנַהֲגוֹ רַק כְּפִי שְׁכֻתוֹ בַּפֶּסֶק בְּמַפְרֹשׁ, לֶגֶר דוּקָא בְּנִתְיָה, וְאִסּוֹר לִיטוֹל מִמֶּנּוּ מִמּוֹן עַל כָּךְ, וְלְעוֹבֵד כּוֹכָבִים דוּקָא בְּמִכְרֶיהָ, וְאִסּוֹר לִיתֵּן לוֹ אֵת הַנְּבִילָה בְּמִתְּנָה.**

הַגִּמְרָא מְבִרְרַת אֵת טַעְמּוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה. שְׁוֹאֵל הַגִּמְרָא: שְׁפִיר קָאָמַר – טַעְנָה טוֹבָה אִמֹר רַבִּי מֵאִיר, שְׁנִרְאָה מִהַפֶּסֶק שֶׁאִפְשָׁר גַּם

לְמַכּוֹר וְגַם לִתֵּן בֵּין לִגֵּר וּבֵין לְנִכְרִי, וּמִדּוּעַ נִחְלַק עֲלֵיו רַבִּי יְהוּדָה. מְשִׁיכָה הַגִּמְרָא: וְרַבִּי יְהוּדָה קָאָמַר לָהּ, אִי סָלְקָא דְעִתָּךְ – אִם תַּעֲלֶה בְּדַעְתָּךְ שֶׁדִּין הוּא בְּרַחֲמֵי רַבִּי מֵאִיר, שֶׁאִפְשָׁר גַּם לְמַכּוֹר וְגַם לִתֵּן לְשִׁנְיָה, לְכַתְּוֵב רַחֲמֵנָא – אִם כֵּן הִיָּתָה הַתּוֹרָה צְרִיכָה לְכַתְּוֵב 'לֶגֶר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאִכְלָהּ וּמְכֹר לִנְכְרִי', וְלִשְׁוֹן 'אוֹ' שְׁכֻתָּהּ הַתּוֹרָה, שׁוֹן לִשְׁוֹן חִילּוֹק, לָמָּה לִי, אֲלֵא שְׁמַע מִיָּה – מוֹכַח מִכָּאֵן שֶׁהַפֶּסֶק לְדְבָרִים בְּכַתְּבָן הוּא דְאֵתָא – בָּא לְלַמֵּד שִׁישׁ לְנַהֲגוֹ בְּדִיּוֹק כְּמוֹ שְׁכֻתוֹ, לִגֵּר בְּנִתְיָה וּלְנִכְרִי בְּמִכְרֶיהָ.

מִמְשִׁיכָה הַגִּמְרָא וּמִבְאֵרָתָּה: וְרַבִּי מֵאִיר מְשִׁיב לְרַבִּי יְהוּדָה, הָהוּא – תִּיבַת 'אוֹ' נִצְרַחַת כִּדִּי לְלַמֵּדוֹ 'לֹא קִדְּמִי' – לְהַקְדִּים נְתִינָה אוֹ מְכִירָה דְגֵר, לְמִכְרֶיהָ אוֹ נְתִינָה דְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, שֶׁאִף שְׁנִינָהּ מוֹתֵרִים, מִכָּל מְקוֹם יֵשׁ לְהַקְדִּים אֵת הַגֵּר לְנִכְרִי, וְדָבָר זֶה נִלְמַד מִתִּיבַת 'אוֹ', שְׁכוּנוֹת הַפֶּסֶק לֹמֵר שֶׁהַקְדִּימָה הַתּוֹרָה אֵת דִּין הַגֵּר, לֹמֵר שׁוֹן עֵיקֶר הַמְצוּה, 'אוֹ' אִם אִין גֵּר, יִמְכְרֶנָּה לְנִכְרִי.

וְרַבִּי יְהוּדָה מְשִׁיב לְדְבָרֵי רַבִּי מֵאִיר, בֵּינָן דְגֵר תּוֹשֵׁב אֲתָה מְצוּוֹה לְהַחְיֹתוֹ, שְׁנִאֲמַר (ויקרא כה לה) גֵּר וְתוֹשֵׁב חָצִי עִמָּךְ, וְאִילוֹ בְּנִעְנִי אִי אֲתָה מְצוּוֹה לְהַחְיֹתוֹ, אִם כֵּן כִּדִּי לִידַע שִׁישׁ לְהַקְדִּים נְתִינָה דְגֵר לְמִכְרֶיהָ דְנִכְרִי, לֹא צְרִיךְ קָרָא – אִין צוֹרֵךְ בְּתִיבַת 'אוֹ', וּפְשׁוּט שְׁנִתְיָה לִגֵּר שְׁהִיא מְצוּה, קוֹדֶמַת לְמִכְרֶיהָ לְנִכְרִי, שֶׁאִין זֶה מְצוּה, אֲלֵא וְדֹאִי בָּא הַפֶּסֶק לְחַלֵּק וְלִאֲסוֹר לִיתֵן בְּמִתְּנָה לְנִכְרִי, אוֹ לְמַכּוֹר נִבְלָה לִגֵּר. מְצִינוּ אִם כֵּן שִׁישׁ מַחְלֻקַּת תְּנֵאִים הָאֵם מוֹתֵר לִיתֵן מִתְּנָה לְגֵר, לְרַבִּי מֵאִיר מוֹתֵר וּלְרַבִּי יְהוּדָה אִסּוֹר.

הַגִּמְרָא מְבִרְרַת אֵת הָאִסּוֹר לְשַׁבַּח אֵת יוֹפִיו שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים. שְׁנִינוּ בְּבִרְיָתָא: דְּבָר אַחֵר – לִימּוּד נוֹסֵף מִהַפֶּסֶק 'לֹא תִחַנֵּם', לֹמֵר שְׁלֹא תִתֵּן לָהֶם חֵן, אוֹמֵרֶת הַגִּמְרָא: דִּין זֶה שֶׁבְּבִרְיָתָא מְסִייעַ לִיָּה לְרַב, דְּאִמֹר רַב, אִסּוֹר לְאָדָם שְׁאִיִּמֹר 'בְּמָה נָאֵה עוֹבֵדֵי כּוֹכָבִים זֶה'.

מִקְשָׁה הַגִּמְרָא עַל הַדִּין שֶׁל רַב: מִיִּתְיָב, שְׁנִינוּ בְּבִרְיָתָא. מְעֻשָׁה בְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהָיָה עַל גְּבִי מַעְלָה – (מדרגה) בְּהַר חֲבִית, וְרֵאָה עוֹבֵדֵי כּוֹכָבִים אַחֲתָּה נָאֵה בְּיּוֹתֵר, אִמֹר, 'מָה רַבּוֹ מְעֻשָׁיָהּ' (תהלים קד כח). וְאִף רַבִּי עֲקִיבָא רֵאָה אֵת אֲשֶׁת מוֹרְנוֹסְרוּפּוֹס הַרְשָׁע, רַק (ירקן). שֶׁחֵק וּבְכָה. מְבִאֵר הַגִּמְרָא מִדּוּעַ רַבִּי עֲקִיבָא נִהַג כֵּן, הֵטַעַם שֶׁרַק, לְפִי שֶׁהָיָה בָּאֵה מִמְּפָא שְׁרוּחָה. הֵטַעַם שֶׁשֶׁחֵק, מִפְּנֵי שְׂרָאָה בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ דְּעִתִּידָה דְמִנְיָרָא וְנִסְיָב לָהּ – שְׁהִיא עֲתִידָה לְהַתְגַּיֵּר וְהוּא יִשְׁאֲנָה. הֵטַעַם שֶׁכָּכָה, דְּהֵאִי שׁוֹפְרָא בְּלִי עֲפָרָא – עַל הַיּוֹפִי הַזֶּה שְׁעִתִּיד לְהַתְבַּלּוֹת בְּעַפְרָא אַחֲרַי מוֹתָה. וְעַל כָּל פְּנִים מְבֹאֵר בְּבִרְיָתָא שֶׁרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שִׁיבַח אֵת הָעוֹבֵדֵי כּוֹכָבִים עַל יוֹפִיָּה, וְקִשָּׁה עַל רַב שֶׁאִמֹר שְׁאִסּוֹר לְשַׁבַּח עוֹבֵדֵי כּוֹכָבִים שְׁהִיא נָאֵה. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: וְרַב, הָאוֹסֵר לְשַׁבַּח יוֹפִי שֶׁל עוֹבֵדֵי כּוֹכָבִים, סוֹבֵר שֶׁרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לֹא הִתְכוּיֵן לְשַׁבַּח אֵת יוֹפִיָּה, אֲלֵא אוֹדוּיָי הוּא דְקָא מוֹדָה – הוּדִיָּה הִיא שְׁהוּדָה לְקוֹדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁבִירָא בְּרִיָּה נָאֵה בְּעוֹלָמָה, וְכִמוֹ דְּאִמֹר מֵר בְּבִרְיָתָא, הָרוּחָה בְּרִיּוֹת מוֹכּוֹת – נָאוּת, אוֹמֵר 'בְּרִיּוֹת שֶׁכָּכָה בְּרָא בְּעוֹלָמָה'.

הַגִּמְרָא מְבִאֵרֶת כִּיצַד רוֹתֵר לְרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לְהִסְתַּכֵּל עַל אִשָּׁה. תְּמַחָה הַגִּמְרָא: וְלֹאסְתַּכְּבּוּלִי מִי שָׂרִי – וְכִי מוֹתֵר לְהִסְתַּכֵּל עַל אִשָּׁה, מִיִּתְיָב, נִאֲמַר בַּתּוֹרָה (דברים כג ה) 'וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבָר רָע', וְכִיצַד יוֹחַר הָאָדָם שְׁלֹא יִבּוֹא לִידֵי טוֹמָאָה, שְׁהִיא 'דְּבָר רָע', מִכָּאֵן שְׁלֹא יִסְתַּכֵּל אָדָם בְּאִשָּׁה נָאֵה, וְאִפְּלִי אִם הִיא פְּנוּיָה, הַמּוֹתֵר לּוֹ, וְכֵן לֹא יִסְתַּכֵּל בְּאִשָּׁת אִישׁ, וְאִפְּלִי אִם הִיא מְכֻוֹעֶרֶת, שְׁהִיא הִיא אִסּוֹרָה עֲלָיו.

הַגִּמְרָא מְבִרְרַת אֵת טַעְמּוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה. שְׁוֹאֵל הַגִּמְרָא: שְׁפִיר קָאָמַר – טַעְנָה טוֹבָה אִמֹר רַבִּי מֵאִיר, שְׁנִרְאָה מִהַפֶּסֶק שֶׁאִפְשָׁר גַּם

שלא יהיה אדם ביום – האי קרא דרשה גמורה היא ולא אסמכתא, כדמוכח פרק "נערה שנתפתתה" (כתובות נו, א). והקשה הרב רבינו אלחנן: אם כן מאי רבותיה דיוזקאל, דאמרין פרק שני דחולין (לו, ב): "נפשי לא מטומאה" – שלא יהיה רתי ביום ובאתי לידי טומאה בלילה? ואומר רבינו יצחק: דמכל מקום רבותא היא ממה שהיה מציל עצמו מהרהור, מה שאין כן בשאר אדם דאית

ניצול מהם בכל יום, כדאמרין בבבא בתרא פרק "גט פשוט" (קסד, ב): שלשה דברים שאין אדם ניצול מהם בכל יום, וקא חשיב הרהור. **ענוה** מביאה לידי יראת חטא – בירושלמי דשקלים גריס אפיכא: יראת חטא מביאה לידי ענוה. וקא סבר כרבי יהושע בן לוי דבסמוך דאמר: ענוה גדולה מכולם. והקשה רבי יהודה מפריש, דאמרין במדרש: שלשה דברים שקולים זה כזה: יראת חטא, חכמה, ענוה ויש לומר, דהכי קאמר דלא סגיא להא בלא הא, יראה בלא חכמה וחכמה בלא יראה, ושתייהם בלא ענוה וענוה בלא שתייהם.

חסידים לא נאמר אלא ענוים – ואם תאמר: הא כתיב נמי "אז דברת בחזון לחסידך" ולא כתיב "לעניך"? ויש לומר: ההם חסידים כתיב וכל שכן ענוים, אבל לעני בשורת הנאולה – פשיטא תולה אותם בחשובים וגדולים יותר. **ואי** אשמעינן הני תרתי דלא ידע שבחיהו – והקשה הרב רבינו אלחנן: לישמעין שחת ידיע שבחא, וקמה דפסדא, וכל שכן אילן? ונראה ל"ד אף זו קתני. **בהמה** על מנת לשחוט מהו – חגימה מאי בעי ומאי פליגי רבי מאיר ורבי יהודה בסמוך? הא אפילו בסתם אמרין לעיל: אימור לשחטה זבנה ולפירוש רבינו שמואל בן מאיר דלא מיירי לעיל אלא בפרה דוקא, ניתא. ויש לומר: לפירוש הקונטרס דהכא מיירי בעגלים וסייחים שאסור למכור להם.

הא

ולא בבגדי צבע [של] אשה, ולא בחמור ולא בחמורה ולא בחזיר ולא בחזירה ולא בעופות בזמן שנוקקין זה לזה, ואפילו קלא עינים כמלאך המות; אמרו עליו על מלאך המות שפולו קלא עינים, בשעת פטירתו של חולה עומד מעל מראשותיו, ותרבו שלופה בידו וטיפה של מרה תלויה בו. בין שחולה רואה אותו, מידעו ופותח פיו, וזורקה לתוך פיו. ממה מת, ממה מסריח, ממה פניו מוריקות! – קרן וזית הווי. "ולא בבגדי צבע [של] אשה". אמר רב יהודה אמר שמואל: אפילו שטוחין על גבי כותל, אמר רב פפא: ובמכיר בעליהן. אמר רבא: דיקא נמי, דקתני: "ולא בבגדי צבע אשה", ולא קתני "ולא בבגדי צבעונין", שמע מינה. אמר רב חסדא: הני מילי בעתיקי, אבל פחדתי לית לן בה; דאי לא תימא הכי, אנו מנא לאשפורי היכי יהבינן? הא קא מסתפל! – ולטעמיה, הא דאמר רב יהודה: מין במינו מותר להכניס במכחול בשפופרת, הא קא מסתפל! אלא בעבדיתה טריד, הכי נמי בעבדיתה טריד. אמר מר: ממה מת, ניקא, פליגא דאבוי דשמואל, דאמר אבוי דשמואל, אמר לי מלאך המות: אי לא דחיישנא ליקרא דברייתא, הוה פרענא בית השחיטה כבהמה? – דלמא הוה טיפה מחתכה להו לסימני. "ממה מסריח". מסייע ליה לרבי חנינא בר כהנא, דאמר רבי חנינא בר כהנא, אמרי בי רב: הרוצה שלא יסריח מתו, יתקנו על

פניו. תנו רבנן: "ונשמרת מפל דבר רע" – שלא יהיה אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה. מפיא אמר רבי פנחס בן יאיר: תורה מביאה לידי זיהירות, זיהירות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי רוח הקודש, רוח הקודש מביאה לידי תחית המותים; וחסידות גדולה מכולן, שנאמר: "אז דברת בחזון לחסידך". ופליגא דרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: ענוה גדולה מכולן, שנאמר: "רוח ה' אלהים עלי וען משח ה' אתי לבשר ענוים", "חסידים" לא נאמר, אלא "ענוים", הא למדת שענוה גדולה מכולן. "אין מוכרין להן" וכו'. תנו רבנן: מוכרין להן אילן על מנת לקצץ וקוצץ, דברי רבי יהודה, רבי מאיר אומר: אין מוכרין להן אלא קצוצה; שחת על מנת לגזוז וגזוז, דברי רבי יהודה, רבי מאיר אומר: אין מוכרין אלא קצורה. וצריכא, דאי אשמעינן אילן – בהא קאמר רבי מאיר, בין דלא פסיד משהי ליה, אבל האי דכי משהי לה פסיד – אימא מודי ליה לרבי יהודה; ואי אשמעינן בהני תרתי – משום דלא ידע שבחיהו, אבל שחת ידיע שבחיהו – אימא מודי ליה לרבי מאיר; ואי אשמעינן בהא – בהא קאמר רבי מאיר, אבל בהנה אימא מודי ליה לרבי יהודה, צריכא. איבעיא להו: בהמה על מנת לשחוט, מהו? התיב טעמא מאי שרי רבי יהודה – דלאו ברשותיה קיימי ולא מצי משהי להו, אבל בהמה, בין דברשותיה דגוי קיימא משהי לה, או דלמא לא שפא? תא שמע, דתניא: בהמה – על מנת לשחוט ושחט, דברי רבי יהודה; רבי מאיר אומר: אין מוכרין לו אלא שחוטא. **משנה** אין משכירין להם בתים בארץ ישראל ואין צריך לומר שדות, ובסורא

משכירין

ולא בבגדי צבע [של] אשה – שזוכר את האשה כמו שהיא מלובשת בזה, שמייפק אותה, ומהרהר אחריה. קרן וזית הווי – כשפונה לימין או לשמאל ליכנס ממבוי למבוי ופוגעין זה את זה בקרן וזית, דאינו רואה אותה מרחוק באה כנגדו שיעצם עיניו. בעליהן – האשה הרגילה ללבושן. **צבע אשה** – משמע שמכירה. **בגדי צבעונין** – אינן של נשים, ומדקתני "בגדי צבע אשה"

משמע שמכירה. **בעתיקי** – שלבשות, וכבר ראה אותה מלובשת בזה, וכשחזר ורואה אותן נזכר ביפיה. ודוקא בגדי צבעונין, לפי שהאשה נאה בהן ולא שכיח, אבל שאר בגדים דשכיחין ואינן נלי לא מסיק אדעתיה להרהר. בחדתי – שלא לבשתן מעולם. **לאשפורי** – כובס המתקן בגדים חדשים. מין במינו – בהרבעת בהמה. מותר – לבו על להכניס בידים אבר הזכר. במכחול בשפופרת – מכחול הוא קיסם שמכניסין בשפופרת – קנה שהמכחול בתוכה. והקיסם קרוי "מכחול" על שם שכוחלן בו. הא קא מסתכל – ותניא לעיל: לא בחמור ולא בחמורה! בעבדיתה טריד – לבו על מלאכתו, ושוכח בהרהור. הוה פרענא בית שחיטה – לראות מבחוץ כבהמה, אלמא מחתך ממש הוא! ונשמרת מפל דבר רע – וסמך ליה: "כי יראה כר איש אשר לא ידע טהור מקרה לילה", וקא מוזהר ליה להשמר שלא יבא לידי כך. תורה – על ידי שעוסק בה, ועוד, שרואה ומבין אזהרות שבה ונשמר. זיהירות – (וזרזו) ונשמר קודם לכן שלא תבא עבירה לידו, כי הכא, דאינו מהרהר לבא לידי טומאה. זיהירות – כשהעבירה בא לידו, וזרזו להשמר שלא יכשל. והכי אמרין ביב"ל הבשר" שבחיתת חולין (חולין קו, ב). מאי לאו דחזיר ולא נגע? לא, דזרזו קדים ומשי ידיה מעיקרא. נקיות – נקי באין חטא. פרישות – אף מדבר המותר פורש, להחמיר על עצמו. טהור – צח מלובן, ועדיף מנקי. לידי רוח הקודש – להשרות עליו שכינה. אז דברת בחזון לחסידך – ולא נאמר "ליראך" ולענין: שחת – תבואת חטים ושעורים קודם שתמלא בוריהן, ובלעז פירשין: "משח" ליה – גוי במחור, ונמצא שנתן לו ישוב וחנייה בקרקע. לא ידע שבחיהו – לא מינבר שבה בחיבורין מכאן ואילן, דקמה פסדא, ואילן נהי נמי דלא פסיד מיהו לא מינבר דלשבת. אבל שחת – דנראה לעינים, דכמה דמשהי ליה משבחת. כהא קאמר רבי מאיר – בשחת, משום ידיע שבחיהו. דלאו ברשותיה קיימי – שחת ואילן וקמה בקרקע ישראל נינהו, ולא מצי לשהוינהו, דישאל מעבד עליה. אבל בהמה – מכי זבן לה גוי ברשותיה קיימא. על מנת לשחוט – בתנה עמו בפירוש. **משנה** אין משכירין בתים – לגוי בארץ ישראל, גזירה משום מכירה, דאיסור דאורייתא היא, שנותן להם חנייה בקרקע. ואין צריך לומר שדות – דאיכא תרתי לאיסורא כדמפרש בגמרא. סורא – ארם צובה, וסמוכה לארץ ישראל. וכיבשה דוד וחזכרה לקדושת ארץ ישראל שלא על פי הדבור ובלא ששים יריבוא, וקיי ליה "כיבש

יחיד".

משכירין

עבודה זרה דף כ עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קכט

מִרְבֵּי מִיָּדָה, שְׂמֵלֶךְ הַמּוֹת זֹרֵק אֶת הַטִּיפָה שֶׁל מִרְבֵּי לִפּוֹ שֶׁל
הַחֹלֶה, וּמִמֶּנָּה הוּא מָת. שְׂוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: נִימָא פְּלִינָא דְאִבְוִה
דְּשִׁמּוּאָל – שְׂמָא נֵאמֵר שְׁבִרִיתָא זֶה חֹלֶקֶת עַל דְּבִרֵי אֲבִי שֶׁל
שְׂמּוּאֵל, דְּאִמְרָא אֲבִוִּה דְּשִׁמּוּאָל, אִמְרָא לִי מִלֵּאךְ הַמּוֹת, אִי לֹא
דְּחִינְשָׁנָא לִיקְרָא דְּבִרִיתָא – אִם לֹא שְׂחִינְי חוֹשׁ לְכַבּוֹד הַבְּרִיּוֹת,
הָיָה פְּרַעְנָא בֵּית הַשְּׂחִינְיָה בְּכַהֲמָה – הִייתִי מְגַלָּה אֶת הַסִּימָנִים
וְהַקְנָה וְהוֹשֵׁט, שֶׁשֶּׁם שׁוֹחֲטִים כְּשֶׁהֵם חֲתוּכִים, וּמִשּׁוֹם כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת
אֵינִי נֹזֵחַ מִלַּעֲשׂוֹת כֵּן, וּמִשְׁמַע שֶׁהוּא הוֹרֵג עַל יְדֵי חִיתוּךְ וְלֹא עַל יְדֵי
טִיפָה.
מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא: דְּלָמָּא – שְׂמָא דְּהִיא טִיפָה אֲפֻן הִרִיגְתָּהּ שֶׁהִיא
מִחֲתָבָה לְהוֹ לְסִימָנִין – חֹתֶכֶת אֶת הַסִּימָנִים.
שְׂנִינָא בְּבִרִיתָא: מִמֶּנָּה וְ–מֵאוֹתָה טִיפָה מְסִרִית. אֹמֶרֶת הַגִּמְרָא:
הֵנָּא בְּבִרִיתָא זֶה מְסִינָא לִיָּה לְרַבִּי חֲנִינָא בְּרַב כְּהֵנָּא, דְּאִמְרָא רַבִּי
חֲנִינָא בְּרַב כְּהֵנָּא, אִמְרָא בִּי רַב – אִמְרוּ בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַב, אִם
הִרְצִיחָה שְׂלֵא וְסָרִיחַ מֵתוֹ, וְהִפְכֵּנוּ עַל פְּנֵי מִיד לְאַחֵר שְׂמָת, וְעַל יְדֵי
כֵּן לֹא יִחוּשׁוּ בִּסְרוּחַ הַיּוֹצֵא מִפִּי.
הַגִּמְרָא מְבִיאָה בְּרִיתָא נֹסֶפֶת הַעֲסֻקָּת בְּאִסּוּרֵי רֵאזִיה וְהִרְהוּרֵי
עֲבִירָה: תְּנִי רִבְנָה, נֵאמֵר בְּתוֹרָה (דְּבָרִים כג) 'כִּי תֵצֵא מִחֶנֶה עַל אֵיבֶיךָ
וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע', וְיֵשׁ לְלִמּוּד מִהַפְסוֹק שְׂלֵא יִהְיֶה רֵאזִיה אֲדָם
הִרְהוּרִים אִסּוּרִים בָּיוֹם, וְיִבְאֵנוּ עַל יְדֵי כֵּךְ לִידֵי טוֹמְאָה בְּלִילָה,
שִׂירָא קְרִי.
מְשִׁיבָה הַבְּרִיתָא, מִכָּאן – מִלִּמּוּד זֶה אִמְרָא רַבִּי פְּנַחֵם בֶּן יֵאִיר,
תּוֹרָה שְׁלֹמֵד הָאֲדָם מְבִיאָה אוֹתוֹ לִידֵי וְחִירוֹת, שְׂאֵם יִבּוֹא לִידֵי
חֹטֵא לֹא יִכְשַׁל בּוֹ. וְהִזְחִירוֹת מְבִיאָה אוֹתוֹ לִידֵי וְרִירוֹת, לְהִיּוֹת נִשְׁמֵר
שְׂלֵא יִגִיעַ כָּלִל לִידֵי עֲבִירָה, וְכֻן שְׂלֵא יִהְיֶה בָיוֹם וְעַל יְדֵי כֵּךְ לֹא
יִבּוֹא לִידֵי טוֹמָא בְּלִילָה. וְרִירוֹת מְבִיאָה לִידֵי נְקִיּוֹת מִחֹטֵא לְגַמְרִי.
נְקִיּוֹת מְבִיאָה לִידֵי פְּרִישׁוֹת אֲפִילוּ מִדְּבָרִים הַמּוֹתִים, לְחַחֲמִיר עַל
עֲצֻמוֹ. פְּרִישׁוֹת מְבִיאָה לִידֵי מְהָרָה – שִׂיחָא צַח וּמִלּוּכָן מִכָּל חֹטֵא,
זֶה דְּרָגָה גְבוּהָה מִנְקִיּוֹת. מְהָרָה מְבִיאָה לִידֵי (חֲסִידוֹת חֲסִידוֹת)
[קְרוֹשָׁה, וְקְרוֹשָׁה] מְבִיאָה לִידֵי עֲנָוָה, שְׂמִתוֹךְ שֶׁהוּא מְזַלֵּל בְּעִנְיֵי
הַעוֹלָם הַזֶּה וְאֵינוֹ מִתְגַּאֵה בְּמַה שֶׁבִּידוֹ, בֹּא לִידֵי עֲנָוָה. עֲנָוָה מְבִיאָה
לִידֵי יִרְאָתָה חֲמָא, שִׁפְחוֹד מִהַחֲטָא כְּמוֹ שְׂמִפְחוֹד מֵאִיב. וְיִרְאָתָה חֲמָא
מְבִיאָה לִידֵי (קְדוּשָׁה קְדוּשָׁה) [חֲסִידוֹת, שִׁיעֲשָׂה כָּל מַעֲשֵׂיו לְשֵׁם
שְׁמִי, וְחֲסִידוֹת] מְבִיאָה לִידֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁתִּשְׁרָה עֲלָיו הַשְּׂכִינָה.
וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מְבִיאָה לִידֵי תְּחִינָתָה מְתִים. מְסִימָת הַבְּרִיתָא: וְמִדַּת
הַחֲסִידוֹת הִיא הַגְּדוּלָּה וְהַחֲשׂוּבָה מְבִילָן. שְׂנֵאמֵר (תְּהִלִּים פט ב) 'אֵל
דְּבִרָתָה בְּחַיּוֹן לְחֲסִידֶיךָ', וּמִכָּךְ שְׂלֵא נֵאמֵר 'לִירֵאִיךָ' אוֹ 'לַעֲנוּיךָ' מִכּוּכָה
שֶׁחֲסִידוֹת גְּדוּלָּה מִירָאֵת חֹטֵא וּמַעֲנוֹה.
מְבִיאָה הַגִּמְרָא שִׁטָּה שְׁחֹלֶקֶת עַל הַבְּרִיתָא: וְרַבִּי פְּנַחֵם בֶּן יֵאִיר,
הָאוֹמֵר שְׁחִסִּידוֹת הִיא הַמִּידָה הַגְּדוּלָּה מְכוּלָם, פְּלִינָא – חֹלֶק עַל
דְּבִירֵי דְּרַבִּי הוֹשֵׁעַ בֶּן לִי, דְּאִמְרָא רַבִּי הוֹשֵׁעַ בֶּן לִי, הַעֲנָוָה גְּדוּלָּה
מְבִילָן, שְׂנֵאמֵר (יִשְׁעִיָּה סא א) 'רוּחַ ה' אֱלֹהִים עָלַי יָעַן מִשַּׁח ה' אוֹתִי
לְבִשֵׁר עֲנִיּוֹם', שֶׁהִנְבִּיא יִשְׁעִיָּהוּ אוֹמֵר שְׂדִרֵי נַחֲמָתוֹ עַל סִיּוֹם הַגְּלוּת
וְהַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה אֵינָם מְלִיכּוֹ אֵלָּא ה' מִינְהוּ שִׁיבֵשׁ זֹאת לַעֲנוּם,
וְיֵשׁ לְדִיִּיק, שִׁיבֵשׁ חֲסִידֵי' לֹא נֵאמֵר בְּפִסּוֹק אֱלֹא 'עֲנִיּוֹם', הָא
לְמִדָּתָה מְדַבֵּר זֶה שְׂעֵנָה גְּדוּלָּה מְבִילָן.
שְׂנִינָא בְּמִשְׁנָה: אֵין מוֹכְרִין לָהֶן וְכו', בְּמַחוּבֵּר לְקִרְקֵה, אֲבָל מוֹכֵר הוּא
[אֵת הָאֵילָן] מְשִׁיקְצֵי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מוֹכֵר הוּא עַל מִנַּת לְקוֹץ.
הַגִּמְרָא מְבִיאָה בְּרִיתָא בְּעֵנֶן זֶה: תְּנִי רִבְנָה, מוֹכְרִין לָהֶן וְ–לְגוֹיִם
אֵילָן מוֹחוּבֵּר לְקִרְקֵה, עַל מִנַּת לְקוֹץ אֵת הָאֵילָן, וְהִגִּי קוֹצֵץ אֵת
הָאֵילָן לְאַחֵר הַמְכִּירָה, דְּבִרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, אֵין
מוֹכְרִין לָהֶן אִף כְּשֶׁמִּתְנָה עִמּוֹ שִׁיקוֹן, שְׂמָא לֹא יִקְצֹעַנו וְנִמְצָא שְׂתָן
לְגוֹי שׁוֹב וְחִנִּיה לְמַכּוֹר לָהֶם רַק קוֹרֵה קְצוּצָה.
וְכֵן מוֹתֵר לְמַכּוֹר לְגוֹי שְׂתָן וְ–תְּבֹאֵה שֶׁהַתְּחִלָּה לְצַמּוֹת מַעֲטָן
הַמְּחוּבֵּר לְקִרְקֵה, אִם מוֹכֵר עַל מִנַּת לְגוֹזֵז מִיד, קוֹדֵם שֶׁתִּצְמַח, וְגִזְזוּ,
דְּבִרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֵין מוֹכְרִין לָהֶן תְּבֹאֵה מוֹחוּבֵּר
כָּלִל, וְאִף לֹא בְּאוֹפֵן שְׂמִתְנָה שִׁיגוּז, אֱלֹא רַק כְּשֶׁהִיא כְּבֵר וְזוּזָה, וְכִמוֹ
כֵּן מוֹתֵר לְמַכּוֹר לְגוֹי קָמָה וְ–תְּבֹאֵה שְׂעוּמַת בְּקוּמָתָה, כְּלוּמֵר

וְלֹא יִסְתַּכֵּל בְּכַנְדִּי צִבְעָה – בְּגָדִים צִבְעוֹנִיִּים [שָׁל] אִשָּׁה, וְלֹא בְּחִמּוֹד
וְלֹא בְּחִמּוֹדָה, וְלֹא בְּחִיר וְלֹא בְּחִירָה, וְלֹא בְּעוֹפּוֹת, בְּזִמְן שְׁנִינְקִין
זֶה לָזֶה – שֶׁהִזְכֵּר וְהִנְקֵבָה מְדוּוֹגִים. וְאִפִּילוּ אִם קִשָּׁה לֹא לְכַבּוֹשׁ אֵת
יִצְרוֹ וְלַעֲצוֹם עֵינָיו, כְּאִילוּ הוּא מְלֵא עֵינָיו בְּמִלְאָךְ הַמּוֹת, שְׂאִינוֹ
יִכּוֹל לַעֲצוֹם כָּל עֵינָיו בְּבֵת אַחַת. אֲגַב כֵּךְ שֶׁהִזְכֵּר מִלֵּאךְ הַמּוֹת,
מְבִיאָה הַבְּרִיתָא מִימָרָא בְּעִנְיָנוּ אִמְרוּ עָלֵינוּ עַל מִלְאָךְ הַמּוֹת, שְׂבִילוֹ
מְלֵא עֵינָיו, וּבְשַׁעֲתָה פְּמִידָתָה שֶׁל חֹלָה הוּא עוֹמֵד מַעַל מִרְאשׁוֹתָיו
וְ–מִקּוֹם הַנַּחַת רֵאשׁוֹ, וְחִרְבּוֹ שְׂלִיפָה בִּידוֹ, וְטִיפָה שֶׁל מְרָה וְ–אַרְסוֹ
תְּלִיפָה בּוֹ. בִּיּוֹן שְׂחֹלָה רֵאזִיה אוֹתוֹ מוֹדְעָע וּפּוֹתָח אֵת פִּי, וּמִלֵּאךְ
הַמּוֹת זִרְקָה [אֵת הַטִּיפָה] וְלֹא הִטִּיפָה. מְמַנָּה מֵת, מְמַנָּה מְסִרִית,
וּמְמַנָּה פְּנֵי מוֹדִיקוֹת לְאַחֵר הַמּוֹת. עַל כָּל פְּנִים מְבוּאֵר בְּבִרִיתָא
שְׂאִסּוֹר לְהִסְתַּכֵּל עַל אִשָּׁה, וְאִם כֵּן קִשָּׁה כִּיצַד רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל
הִסְתַּכֵּל.
מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא: מַעֲשָׂה זֶה, בְּכֶרֶן וְזִית הוּא וְ–הִיָּה, וְכִשְׁפָּנָה מְמַבִּי
אֶחָד לְמַבִּי הַשְּׁנִי לֹא יֵדַע שְׂנִמְצָאֵת שֵׁם אִשָּׁה, וְלֹא יִכַּל לְהַמְנֵעַ
מִלְּרֹאוֹתָה.
הַגִּמְרָא עוֹבֵרֶת לְבַרֵּר אֵת דְּבִרֵי הַבְּרִיתָא שֶׁהוּבָאָה לַעֲלִיל. שְׂנִינָא
בְּבִרִיתָא: וְלֹא יִסְתַּכֵּל בְּכַנְדִּי צִבְעָה [שָׁל] אִשָּׁה, אִמְרָא רַב יְהוּדָה,
אִמְרָא שְׂמּוּאֵל, הָאִסּוֹר לְהִסְתַּכֵּל עַל בְּגָדִי צִבְעָה שֶׁל אִשָּׁה אֵינוֹ רַק
כְּשֶׁהִיא לְבוּשָׁה בָּהֶם, אֲלֵא אִפִּילוּ כְּשֶׁהֵם שְׂמִינְיָן עַל גְּפִי בּוֹתֵל, כִּיּוֹן
שֶׁעַל יְדֵי כֵּךְ נֹכַח בְּאִשָּׁה כְּשֶׁהִיא לְבוּשָׁה וּמִתִּיפָה בָּהֶן, וְבֹא לִידֵי
הִרְהוּר עֲבִירָה.
אִמְרָא רַב פִּפְא, וּמְכִיר בְּעִלְיָהֶן – אִסּוֹר זֶה הוּא רַק כְּשֶׁמְכִיר אֵת
הָאִשָּׁה הַרְגִּילָה לְכַבּוֹשׁ בְּגָדִים אֵלּוּ, שְׂאֵז שִׁיךְ הִטְעַם שִׁיְהִרְהֵר בָּהּ.
הַגִּמְרָא מְדִיִּיקָת מִהַבְּרִיתָא כְּדִבְרֵי רַב פִּפְא: אִמְרָא רַבָּא, דִּיקָא נָמִי –
אִף מְדוּיִק כֵּן מִלְשוֹן הַבְּרִיתָא, דִּיקָנִי 'וְלֹא בְּכַנְדִּי צִבְעָה' [שָׁל] אִשָּׁה,
וּמִשְׁמַע שֶׁמְדוּבֵּר בְּאִשָּׁה מְסוּיִמָת שְׂמִכִּירָה, וְלֹא קָתַנִּי בְּדֶרֶךְ קִיצוֹר
'וְלֹא בְּכַנְדִּי צִבְעוֹנִין', שְׂמִלְשׁוֹן זֶה הֵינִי יוֹדְעִים שְׂאִסּוֹר לְהִסְתַּכֵּל
בְּבִגְדֵי אִשָּׁה שֶׁהִי סֹתֵם בְּגָדִי צִבְעוֹנִים שֶׁל נָשִׁים הֵם. מְסִימָת הַגִּמְרָא:
אֲבָן שְׂמַע מִיָּנָה מִלְשׁוֹן הַבְּרִיתָא שֶׁהָאִסּוֹר הוּא רַק בְּאִשָּׁה שֶׁהוּא
מְכִירָה.
הַגִּמְרָא מוֹסִיפָה עוֹד תְּנָאִי בְּאִסּוֹר לְרֹאוֹת בְּגָדִי אִשָּׁה כְּשֶׁאֵינָם עֲלִיָּה:
אִמְרָא רַב חֲסִדָּא, הִנֵּי מִילֵי – דִּין זֶה שְׂשִׁנְיָנוּ, שְׂאִסּוֹר לְהִסְתַּכֵּל בְּבִגְדֵי
אִשָּׁה אִף כְּשֶׁאֵינָם עֲלִיָּה, מְדוּבֵּר בְּעִתִּיקָי – בְּבִגְדִים שְׂכַבֵּר לְבוּשָׁה
וְרֹאזִיה אוֹתָהּ לְבוּשָׁה בָּהֶם, שְׂבֹאֲפֻן זֶה יֵשׁ לְחוֹשׁ לְהִרְהוּר כְּשִׂירָא
שׁוֹב אֵת הַבְּגָדִים וְיִזְכֵּר בְּאִשָּׁה זֶה. אֲבָל בְּחִדָּתִי – בְּבִגְדִים חֲדָשִׁים שְׂלֵא
לְבַשְׁתָּן מַעֲלָם, לִית לָן בָּהּ – אֵין אִסּוֹר לְהִסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם, אִף שֶׁהוּא
מְכִיר אֵת הָאִשָּׁה שְׂבִגְדִים אֵלּוּ שִׁיכִים לָהּ, כִּיּוֹן שְׂאֵין בּוֹזֵה חֲשַׁשׁ
הִרְהוּר.
וּמוֹכִיחַ רַב חֲסִדָּא אֵת דְּבִרֵּי: דָּאִי לֹא תִימָא הִכִּי – שְׂאֵם לֹא תֵאמֵר
כֵּךְ, אֲלֵא תִסְבּוֹר שְׂאִף בְּבִגְדִים חֲדָשִׁים יֵשׁ אִסּוֹר לְהִסְתַּכֵּל, יֵהָא קִשָּׁה,
אֵין מְנָא לְאִשְׁפּוֹרִי הִכִּי יְהִינֵן – אֵין אֲנוּ מְבִיאִים בְּגָדִים חֲדָשִׁים
לְכּוֹבֵס לְתַקֵּן וְהוּא אֲנוּ מְכִשִׁילִים אוֹתוֹ בְּאִסּוֹר, שְׂדִיחָה הָא קָא
מְסַתְּבָל – הוּא מְסַתְּבָל עֲלֵיהֶם. וּמִזָּה שְׂמוֹתָה לְהִבִּיא בְּגָדִים לְכּוֹבֵס
מוֹכֵחַ שְׂאֵין אִסּוֹר לְהִסְתַּכֵּל עַל בְּגָדִים חֲדָשִׁים שֶׁל אִשָּׁה.
דּוּחָה הַגִּמְרָא אֵת הַהוֹכָחָה: וְלִמְעִימָךְ – וְלִשְׁיטָתְךָ, שְׂטַעַם הַחִיתוֹר
לְמִסּוֹר לְכּוֹבֵס הוּא רַק מַחֲמַת שֶׁהֵם בְּגָדִים חֲדָשִׁים, אֲבָל אִם הִיָּה בּוֹזֵה
חֲשַׁשׁ הִרְהוּר הִיָּה אִסּוֹר לְהִבִּיאֵם אֵלָיו, כִּיצַד תְּבֹאֵר אֵת הָא דְּאִמְרָא –
מַה שְׂאִמְרָא רַב יְהוּדָה, לְגַבִּי שְׁתֵּי בְּהַמּוֹת [וְזַכֵּר וְנִקְיָבָה] שֶׁהֵם מִן בְּמִינוֹ
– מֵאוֹתוֹ הַמֵּין, וְאֵין בָּהֶם אִסּוֹר כְּלָאִים, שְׂמוֹתָה לְאֵדָם לְהִכְנִים
בִּידִים אֵת אֲבֵר הִזְכֵּר מְכַבְּחָל בְּשִׁפּוֹרָתָה וְ–לְהִרְבִּיעֵם, הָא – וְהִרִי
מִי שְׂעוּשָׁה זֹאת אֲבֵר קָא מְסַתְּבָל בּוֹזֵה, וְשְׂנִינָא בְּבִרִיתָא לַעֲלִיל שְׂאִסּוֹר
לְהִסְתַּכֵּל עַל בְּעִלֵי חַיִּים כְּשֶׁם מוֹדְקִים זֶה לָזֶה. אֱלֹא וְדֵאִי יֵשׁ לְוִמֵּר
שֶׁהַעוּשָׂה כֵּן בְּעִבְדִּיתָה מְרִיד – טְרוּד בְּעַבְדוּתוֹ כְּדִי לְהִרְבּוֹת לוֹ
וְלָדוֹת, וְאֵינוֹ פְּנִי לְהִרְהוּר הַהִרְהוּרִים אִסּוּרִים, הִכָּא נָמִי – אִף כֵּאֵן,
הַכּוֹבֵס בְּעִבְדִּיתָה מְרִיד – טְרוּד בְּעַבְדוּתוֹ לְתַקֵּן אֵת הַבְּגָד וְאֵין חֲשַׁשׁ
הִרְהוּר, וְאֵין זֶה רֵאזִיה שְׂמוֹתָה לְהִסְתַּכֵּל עַל בְּגָדִים חֲדָשִׁים.
הַגִּמְרָא דְּנָה בְּדִבְרֵי הַבְּרִיתָא שְׂמֵלֶךְ הַמּוֹת הוֹרֵג עַל יְדֵי טִיפָה: אִמְרָא

נתינת מעשר כספים מראש

שבת קודש כ"ה אלול ה'תש"ע

אמנם, בתרומה נחלקו בגמרא (גיטין ל, א), האם התורם צריך לזכות את התרומה לכהן על ידי אחר כדי שתתקיים בכך מצות נתינה ושוב יחזור ויטול מהם לפירעון החוב, או שהדבר נחשב כאילו זכו הכהן והלוי ממילא והתקיימה מצות נתינה. ופסק הרמב"ם שצריך לזכות על ידי אחר, אך הרמ"א לא הזכיר תנאי זה.

ונראה כי הרמב"ם החמיר בתרומות ומעשרות כי הם מהתורה, והרמ"א היקל במעשר כספים כי הוא מדרבנן (נודע ביהודה י"ד סקמ"א טע"ג).

ואפילו לפי הדעות שמעשר כספים מהתורה, יש לחלק: בתרומות ומעשרות נאמר דין 'נתינה' ופירעון חוב אינו נתינה, אך במעשר כספים לא נאמרה 'נתינה' אלא הוא נרמז בכתוב 'כבד את ה' מהונך', וגם בפירעון חוב למעשה העני נהנה (משיב דבר ח"ב סמ"ט).

הלכות מעשר פרק ז, הלכה ה': המלך מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני... מפרש עליהן... ומזכה בהן על ידי אחר לאותו בהן או הלוי או העני שהלום.

הרמ"א (יו"ד סי' רנו ס"ה) הביא דין זה לגבי מעשר כספים, שאפשר להלוות לעני ולקזו מהחוב את דמי מעשר הכספים. ולכאורה ההיתר הוא רק כשהכסף ניתן לעני מראש בתורת הלוואה, ולכן הפחתת החוב נחשבת כנתינת מעשר, אך אם הכסף ניתן לעני בתורת צדקה, כיון שאין על העני שום חיוב כלפיו, אינו יכול לעכב לעצמו את המעשר.

אך מנהג העולם להקל בכך, כי אף שבהלוואה רגילה אין להלוות בלא להודיע למקבל שמדובר בהלוואה, כאן אין זו הלוואה גמורה, שהרי העני אינו חייב להשיב כי ההלוואה נועדה רק על מנת לנכות מהמעשר (להלן הלכה ט). ולכן, אפילו אם נתן לו בסתם סומך על כך שזהו מנהגו ובודאי לכך נתכוון.

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום שישי עמ' ב

שהושלמה גדילתה ומוכנה לקצירה) על מנת לקצור וקוצר, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר, אין מוצרין אלא תבואה שהיא כבר קצורה.

בשלשה אופנים: וצריכא – הוצרך התנא בברייתא לפרש את מחלוקתם כך, דאי אשמעינן – שאם היה התנא משמיע את מחלוקתם רק באופן של אילן, היה מקום לומר שדווקא בזהא וקאמר רבי מאיר שאין מועיל תנאי שיקצוץ, בין דלא פסיד – כיון שהגוי לא יפסיד אם ישאיר את האילן מחובר, ולכך יש לחוש שמא משהי ליה – ישהה מלקוצצו, אבל האי – קמה דבי משהי לה פסיד – שאם הגוי ישאירנה מחוברת הוא יפסיד, כיון שתבואה שהושלמה גדילתה ונשארת מחוברת, הרי היא הולכת ונפסדת, אימא מודי ליה – שמא נאמר שמודה לו רבי מאיר לרבי יהודה שמותר למוכרה מחוברת בתנאי שיקצוץ. ולכן השמיענו התנא שאף בקמה אוסר רבי מאיר למכור.

ואי אשמעינן את מחלוקתם רק בהני תרתי – באלו השניים וקמה ואילן ולא בתבואה, היה מקום לומר שדווקא בהם סובר רבי יהודה שמועיל התנאי שיקצוץ, משום דלא ידיע שבחיהו – שאין ניכר שיש בהם שבח כשנשארים מחוברים, שהרי באילן לא ניכר שהוא משביח וחולך, ובקמה לא רק שאין שבח אלא יש הפסד בהשחיתתה, ולכך אין לחשוש שמא ינמנע הגוי מלקצוץ, אבל שחת ידיע שבחיהו – שניכר לעינינו שהשחיתתה בקרקע משיבחתה, אימא מודי ליה רבי יהודה לרבי מאיר שלא מועיל התנאי שיקצוץ, כיון שבוש יש לחשוש שמא הגוי לא יקצוץ, וחידישה הברייתא שאף בזה מתיר רבי יהודה למכור בתנאי שיקצוץ.

ואי אשמעינן בזהא – רק בשחת, היה מקום לומר שדווקא בזהא קאמר רבי מאיר שאין מועיל התנאי, כיון שניכר השבח ויש לחשוש שהגוי לא יקצוץ, אבל בזהא – באילן וקמה שאין ניכר השבח במה שנשארים מחוברים, אימא – שמא נאמר שמודי ליה רבי מאיר לרבי יהודה שמועיל התנאי, משום שאין לחשוש בהם שמא הגוי לא יקצוץ. מסימת הגמרא: צריכא – לכן צריך להשמיענו את המחלוקת בכל שלשת האופנים, לפי שלא היינו יכולים ללומדם זה

מזה.

התבאר לעיל (יד) שאסור למכור לגוי בהמה גסה, עגלים וסייחים, הגמרא מבררת האם לרבי יהודה מותר למוכרם לגוי על מנת שישחטם: איבעי להו, המוכר בהמה גסה לגוי על מנת לשחוט, מהו – מה הדין בזה לפי רבי יהודה, האם דינו כמוכר אילן מחובר על מנת לקצוץ, שהתיר רבי יהודה.

מבאר הגמרא את צדדי הספק: הצד לאסור, כיון שהתם, במוכר לגוי מחובר על מנת שיקצוץ מעמא מאי שרי – מה הטעם שמתיר רבי יהודה, משום דלאו ברשותיה קיימי – הקרקע אינה ברשות הגוי לאחר המכירה, שהרי קנה רק את האילן או התבואה, ולא מצי משהי להו – אין הגוי יכול להשהות את התבואה בקרקע נגד רצון הישראלי, אלא יכפנו לקצוץ. אבל בהמה, בין דברשותיה דעובד פובכים קיימא – כיון שלאחר המכירה הבהמה עומדת ברשות הגוי, יש לחשוש שמא משהי לה – ישאיר אותה ולא יקיים את התנאי לשוחטה. או דלמא – או שמא נאמר, לא שנת – אין חילוק בין מכירת בהמה למכירת אילן, ולעולם סובר רבי יהודה שמועיל תנאי. הגמרא מוכיחה שאף בבהמה מתיר רבי יהודה למכור בתנאי שישחוט: תא שמע, דתניא בברייתא, מוכר אדם בהמה גסה לגוי על מנת לשחוט, ושחט, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר, אין מוצרין לו אלא שחוטא.

משנה

המשנה מלמדת את האיסור למכור ולהשכיר לגוי בתים ושדות בארץ ישראל. ומקור איסור מכירה התבאר בברייתא לעיל (ע"א) מהפסוק 'לא תחנם' (דברים יא) האוסר ליתן לגוי חניה בארץ ישראל. אין משבירין להם [לגוים] פתים בארץ ישראל, שמא יבוא גם למכור להם ויעבור בזה על איסור תורה. ואין צריך לומר שאסור להשכיר להם שדות לפי שבוש אם ימכור לגוי יעבור על שני איסורים, וכל שכן שגזרו על כך שמא יבוא למכור. ובסו"ק, הסמוכה לארץ ישראל ואין דינה לגמרי בארץ ישראל, לפי שנכבשה רק בכיבוש יחיד על ידי דוד המלך,